

Analytik, ekonóm: Slovensko si požičiava každé šieste euro, preto sú aj prídavky problém. Vláda pristupuje k nepríjemnému, ale nutnému ozdravovaniu verejných financií

- editor007 | 20. dubna 2024

SLOVENSKO: A je to tu, vláda pristupuje k nepríjemnému, ale nutnému ozdravovaniu verejných financií. Do akej miery to pre nás bude bolestivé a čo máme čakať? Už vlani v lete Rada pre rozpočtovú politiku aj Európska komisia varovali, že Slovensku hrozí bankrot. Ficova vláda musí nájsť prostriedky ako tento rok ušetriť jednu miliardu štyristo miliónov eur. Ekonóm RADOVAN ĎURANA (46) má radu čo sa pri obrovskom deficite pýtať...

Vláda už ohlásila, že ide riešiť tolko očakávanú konsolidáciu. Celkový dlh je osem miliárd, takže je zrejmé, že musí ísť o opatrenia vzťahujúce sa aj na ďalšie roky. Premiér Fico vyhlasuje, že sa nemôže ísť cestou zdražovania v dôsledku zvyšovania DPH ani škrtmi už prijatých sociálnych štandardov. Ako sa teda dá ušetriť podľa vás tolko peňazí?

Šetriť sme už v podstate začali. Boli zvýšené zdravotné odvody, platíme vyššie dane. Bol zmenšený druhý pilier, to znamená menej si šetríme. A bola zavedená aj banková daň, aby mal štát viac peňazí. Všetky tieto kroky by mali viesť k znižovaniu deficitu.

Prečo ste povedali mali by viesť. Nevedú?

Nie, na Slovensku nevedú. pretože v tom istom čase tá istá vláda povie ja zavediem plnohodnotný 13. dôchodok. Boli to veľké finančné injekcie, ktoré sa teraz budú musieť hľadať inde a veľmi ťažko.

Na druhej strane ten dôchodok je pre mnoho ľudí veľmi dôležitý, až existenčne, keďže celý rok žijú z ruky do úst a nemajú častokrát ani na lieky, v zime sa boja poriadne zakúriť a radšej sú v chlade...

Chápem, že z pohľadu mnohých dôchodcov je veľmi cenné dostať 13. dôchodok, ale nikto tým ľuďom pritom nepovie, že máme deficit 8 miliárd EUR. To je na každého človeka, od batolaťa až po 105-ročnú dôchodkyňu, dlh 1500 €. Jednoducho, štát si nemôže pri takomto deficite dovoliť ten 13. dôchodok. Ako sa vraví, prikrývaj sa len takou perinou na akú máš a to nerobíme. Priemerný dôchodok je skoro sedemsto eur. Tie valorizácie za posledné roky, keď sa dvakrát valorizovali dôchodky o jedenásť percent ich dosť navýšili. Sociálna poisťovňa vypláca aj dôchodky vyššie ako 1 800 eur. Vyplácame trinásť dôchodky, prídavky na deti, pritom každé šieste euro si musíme požičať.

Máte pocit, že 60-eurové prídavky na dieťa sú luxusom? V Rakúsku dostávajú rodičia na dieťa okolo dvoch stoviek, v Česku ich dávajú len nízkopříjmovým rodičom... V každom prípade sú prídavky súčasťou Matovičovho balíčka 200 eur na dieťa, ktorý sa má prekopávať. Dôjde tu podľa vás k zmene?

Osobne nevidím problém v prídavkoch, ale ak si na ne štát musí požičiavať, tak sa problémom stávajú. My ich dávame aj ľuďom, ktorí ich nepotrebuju, rovnako tak ako dotujeme energie ľuďom, ktorí ich používajú na vykurovanie bazénov. Takže priestor na zmenu tu určite je.

Premiér ale hovorí, že sociálne štandardy sa škrtat' nebudú. Vy si ako predstavujete solidárny štát?

Solidarita je o tom, že pomáham ľuďom, ktorí sú nejakým spôsobom v núdzi, alebo si nemôžu dovoliť základné potreby. Ale to, že má dieťa človek, ktorý môže mať aj bazén, tak to neznamená, že aj on potrebuje podporu od štátu na to dieťa. Človek, ktorý si môže dovoliť bazén a má veľký dom a dve autá, tak nepotrebuje štátnu podporu na financovanie výdavkov dieťaťa nejakých, bolo to tridsať a Matovič to zvýšil na šesťdesiat eur. Tieto peniaze od štátu nič nezmenia v životnej situácii takýchto ľudí.

Je ale predpoklad, súdiac podľa rečí vládnych politikov, že skôr sa budú upravovať daňové bonusy a nie prídavky?

Ja si myslím, že tam bude snaha znížiť ho pre tých čo majú vyššie príjmy. Ináč sa to nedá urobiť, pokiaľ chcete nesplniteľné sľuby zafinancovať, tak musíte to zobrať ľuďom, pretože tu nie je nikto iný. Kto vám dá tie peniaze? To je problém sociálneho štátu ako takého – nasľubuje nároky všetkým a potom sa pýta, že kto to bude platiť?

Solidárny systém znamená, že ľudia s vyšším príjmom pomáhajú ľuďom s nižším príjmom. Je to prirodzené.

Áno, ale my sme v systéme, že ľudia s vyšším príjmom pomáhajú s nižším príjmom a zároveň očakávajú, že aj im niekto bude pomáhať a ako keby vracať tú pomoc. To znamená, že z jedného vrecka sa im peniaze zoberú, dostanú zvýšenú sadzbu dane z príjmu fyzických osôb a do druhého vrecka sa im v podobe prídavku na deti peniaze vrátia. Medzitým sa z toho ešte najedia piati úradníci. Načo je dobrý takýto kolotoč? To je plytvanie. Na sociálnych transferoch dá štát ročne 24 miliárd eur.

My sme v systéme, že ľudia s vyšším príjmom pomáhajú s nižším príjmom a zároveň očakávajú, že aj im niekto bude pomáhať a ako keby vracať tú pomoc.

— Radovan Ďurana, ekonomický analytik INESS

Bolo povedané z úst predsedu vlády, že ak by štát prišiel o tridsať percent úradníkov, nikto by si to ani nevšimol. Myslíte, že dôjde k masovému prepúšťaniu týchto ľudí a malo by to efekt?

Myslím si, že sa bude prepúšťať, ale symbolicky. V zásade, že sa bavíme o stovkách, maximálne tisíckach ľudí, ale rozhodne sa významne nezmení počet zamestnancov. Vidím tu istú schizofréniu – premiér, ktorý schválil vytvorenie nového ministerstva, vytvára nové pracovné miesta a má ministrov nie s jedným, ale dvoma či troma štátnymi tajomníkmi, rozpráva o tom, že je veľa ľudí v štátnej správe.

Tak nové ministerstvo vzniklo aj za Matovičovej vlády, išlo o ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie.

Áno, pribúdajú inštitúcie aj úrady. A politici si s tým nevedia poradiť, pretože hlavný problém počtu zamestnancov je v tom, čo robia, že neustále sa vytvárajú nové úlohy, ktoré má štátna správa plniť. Príkladom je, že ministerstvo financií musí vypracovať každý mesiac správu o cenách potravín. Ale veď Štatistický úrad zisťuje ceny potravín, načo to robí ministerstvo financií?

Ako by sa dala štátna správa zefektívniť?

Potrebujeme poctivý audit na každom ministerstve, ktorý sa nebude pozerat', že či je tam sto alebo päťdesiat ľudí a nebude stáť s hodinami nad tými zamestnancami a sledovať či za hodinu spraví to

alebo dvakrát iné. Audit by sa mal skôr zamyslieť nad tým, čo by sa stalo keby zamestnanec napríklad dve činnosti nerobil? Lebo buď ich možno elektronizovať alebo sa mnohé dajú zrušiť.

Cestou vyrovňovania deficitu budú zrejme spotrebné dane - už sa navýšili pri cigaretách a cukre.

Spotrebné dane sú veľmi populárne z pohľadu politikov, pretože sa *“prilepia”* k tej cene produktu. Človek príde do obchodu a vidí, že žltá voda už nestojí euro, ale o pár centov viac a pomyslí si, *“tak ten obchodník mi zase zvýšil ceny”*. Preto je DPH najdôležitejšou daňou v štátnom rozpočte, človek nevníma samostatne, ale má pocit, že to je cena, ktorú dáva obchodník.

Takže ľudia zdražovanie pre deficit nemusia už výrazne pocítiť, ale zachytia ho v rozplynutejšej forme v obchodoch?

Myslím, že to nebude také dramatické ako bol napríklad rok 2009, keď bolo zrazu stotisíc ľudí prepustených. Toto nám nehrozí. Ale neutešujme sa tým. Máme obrovský - nechcem byť vulgárny, ale skutočne máme poriadny problém - a treba sa z neho dostať pre budúcnosť krajiny. Rozdávať 13. dôchodky nie je namieste. Politik nechce lepší štát, ale politik chce byť zvolený bez ohľadu na náklady.

Ako ste sa ako ekonóm pozerali na rozdávanie Matovičovej vlády?

Vedel som, že je to je nekompetentné, že nechcem mať šéfa štátnej kasy, ktorý zadlžuje budúce generácie. Bolo by fajn, keby sa ľudia na Slovensku viac venovali ekonómii, stačí zvládnuť jednoduché účtovníctvo a nenechať sa oklamať sladkým rožkom a sladkými sľubmi. Otázka každého občana by v súčasnosti a nasledujúce roky mala znieť: ak vy mi chcete dať dávku, tak najprv mi vysvetlite kde peniaze na tú dávku zoberiete.

Z pohľadu ekonóma ako hodnotíte existujúce riziko, že je ohrozené dočerpanie časti zo šesť a pol miliardy eur z Plánu obnovy?

Európska únia zadržiavala prostriedky pre Maďarsko a zadržiavala prostriedky pre Poľsko. Takže politický precedens v tomto smere už bol. Ako ekonóm poviem, že keď nám niekto zastaví peniaze na výstavbu nemocnice, ktorú aj tak nevieme postaviť, tak sa nič nestane, lebo aj tak nie sme schopní náročný projekt dotiahnuť do konca. Bohužiaľ. A keď nám zastavia peniaze na to, že policajtom budeme kupovať elektromobily, ktoré nie sú praktické pre výkon ich služby, taktiež sa nič nestane. Ono to nie je balík peňazí, ale je to balík projektov, niektoré sú užitočnejšie, niektoré menej. A treba povedať, že celý plán obnovy prišiel ako veľká voda s visačkou, že 37 percent peňazí pôjde na zelené veci bez ohľadu na to, či vy potrebujete viacej tamto.

[ZDROJ](#)